



## جایگاه داور در داد و ستدهای روزانه چگونه است؟

صرف نظر از اینکه پدیده حکمیت یا به تعبیر عرف ریش سفیدی، ریشه در فرهنگ بومی و اجتماعی ما دارد...

صرف نظر از اینکه پدیده حکمیت یا به تعبیر عرف ریش سفیدی، ریشه در فرهنگ بومی و اجتماعی ما دارد، مهم ترین دلیل توصیه به این امر، این است که با حصول شرایط موصوف، امروزه حل و فصل اختلافات از طریق دخالت و اظهار عقیده و نظر فردی مورد وثوق و در عین حال مطلع، بر مراجعه به دادگاه ها ترجیح دارد. زیرا مردم اصولاً از رفت و آمد به مراجع قضایی و دریافت اخطاریه و احضاریه بویژه در فرض مخدوش شدن اعتبار شغلی و خانوادگی، گریزان هستند. بدین جهت آنان سعی دارند که حتی المقدور از مراجعه به دستگاه قضایی امتناع کرده و در محیط های دوستانه تر و با آرامش بیشتری به حل و فصل اختلاف بپردازند.

به گزارش «تابناک» قانون آیین دادرسی مدنی در فصل داورى مقرراتی وضع کرده که طرفین کلیه قرارداد ها را قادر می سازد از مداخله مراجع قضایی صرف نظر کرده و با انتخاب داور و مراجعه به حکمیت، فصل خصومت در دعوی را به فرد مورد انتخاب خویش سپرده، و تسلیم حکم اشخاصی شوند که یا از نظر معلومات و اطلاعات فنی و یا از نظر شهرتشان به صحت عمل و امانت آن ها ایمان بیشتری دارند. در نتیجه این امر اعم از اینکه حسب برخی قوانین مانند قانون پیش فروش آپارتمان ها اجباری باشد، یا بنا به قرارداد و تراضی اصحاب دعوا اختیاری باشد، از کینه ورزی ها کاسته و غالباً دو طرف مناقشه از نتایج آن رضایت کاملتری دارند، در حالیکه چنین فضایی در محاکم دادگستری دیده نمی شود.

در توصیف امر داورى باید گوشزد کرد، قرارداد داورى یا تعهد مستقلی از قرارداد اصلی است و یا بصورت شرط داورى ضمن عقد اصلی گنجانده می شود، اعم از اینکه اختلاف واقع شده یا نشده باشد. در فرض شرط ضمن قرارداد، طرفین هر قراردادی در ضمن عقد ملزم می شوند در صورت بروز اختلاف بین آنان به داورى که بعضاً با امضای ذیل قرارداد قبول داورى می کند، مراجعه نمایند. بنابراین، در این فرض داورى در زمانی مورد توافق قرار می گیرد که نه تن ها اختلاف و نزاعی در بین نیست بلکه ممکن است هیچ گاه هم رخ ندهد، در عین حال با تعیین حکم در صورت بروز اختلاف حق مراجعه به مراجع قضایی سلب می شود.

انتخاب داور یا داوران ممکن است توسط طرفین قرارداد یا توسط دادگاه صورت پذیرد. انتخاب داور توسط دادگاه زمانی محقق می شود که طرفین در ارجاع امر به داور توافق کرده باشند. اما چنانچه در انتخاب داور یا داوران به توافق نرسیده باشند، در این صورت دادگاه رأساً اقدام به تعیین داور می کند.

در این خصوص قانون آیین دادرسی مدنی مقرر می دارد: در مواردی که طرفین معامله یا قرارداد متعهد به معرفی داور شده، اما داور یا داوران خود را معین نکرده باشند و در مواقع بروز اختلافات نخواهند یا نتوانند در معرفی داور اختصاصی خود اقدام و یا در تعیین داور ثالث تراضی کنند و تعیین داور به دادگاه نیز محول نشده باشد، یک طرف می تواند داور خود را تعیین و به وسیله اظهارنامه رسمی به طرف مقابل معرفی و درخواست تعیین داور کند یا نسبت به تعیین داور ثالث تراضی کند. هر زمان تا انقضای مدت یادشده اقدام نشود، ذی نفع می تواند حسب مورد برای تعیین داور به دادگاه مراجعه کند. نکته قابل توجه در انتخاب داور توسط دادگاه این است که دادگاه باید داورى را انتخاب کند که شرایط داورى را داشته باشد، ضمناً وی باید به قید قرعه از بین حداقل دو برابر افراد مورد نیاز تعیین شود.

پس از انتخاب داوران و پذیرش سمت از سوی آنان با ابلاغ موضوع دعوی، شرایط داورى و مشخصات داوران، امر داورى آغاز می شود. داوران مکلفند با دعوت از طرفین و وکلای آنان و تشکیل جلسه به استماع ادعا ها و دفاعیات آن ها پرداخته و به تعداد مورد نیاز برای رسیدگی به موضوع دعوی، جلسه تشکیل داده و در پایان به اتفاق یا اکثریت آرا اقدام به صدور رأی کنند. این رأی به طرفین دعوی ابلاغ شده و پس از ۲۰ روز در صورت عدم اعتراض، قطعیت یافته و ذی نفع می تواند از دادگاه ارجاع کننده دعوی به داورى یا دادگاهی که صلاحیت رسیدگی به اصل دعوا را دارد، درخواست صدور برگ اجراییه کند؛ بنابراین چنانکه ملاحظه شد، تصمیمات داوران منشأ آثار حقوقی است و ترتیب تعیین آن ها و حدود اختیاراتشان و نیز قابلیت اجرایی احکام آن ها را قانون مذکور به گونه ای تعیین کرده که به مانند آراء صادره از دادگاه ها از استحکام لازم برخوردار باشد. لهذا تمامی اشخاصی که اهلیت اقامه دعوی دارند می توانند با رضایت یکدیگر منازعه و اختلاف خود را که در دادگاه طرح شده یا نشده باشد و در صورت طرح در هر مرحله ای از رسیدگی باشد اعم از مرحله بدوی، تجدیدنظر یا فرجامی در دیوان عالی کشور، به داورى یک یا چند نفر ارجاع دهند.